ДСҰ халықаралықсауда саясаты

ДСҰ

- Дүниежүзілік сауда ұйымы (ДСҰ) 1994 жылы құрылған. Бұл ұйым екінші дүниежүзілік соғыстанкейін жасалған тарифтер мен сауда жөніндегі Бас келісімнің (ГАТТ) заңды жалғасы болып табылады.

- Екінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі жылдары әлемдік (халықаралық) сауданың дамуы қарқынды өріс алып жылына орта есеппен 6%-ды құрады. Сауда жөніндегі алғашқы келісімдер тарифтері қысқарту болса соңғы кездері антидемпинг және тарифсіз болдыру мәселелері қарастырылуда.

ГАТТ-ты ДСҰ болдырып өзгерту нәтижесінде қызмет саудасымен интеллектуальдық меншік құқығына қатысты сауда мәселелерін қамти отырып ГАТТ-тың қызмет аясын одан әрі кеңейту мүмкіндігі туындады. Сонымен қатар ДСҰ БҰҰ жүйесінде арнайы ұйым ретінде заңды мәртебеге ие болады.

Сонымен ДСҰ – бұл тауармен қызметтің халықаралық саудасы аясында үкіметтердің құқықтары мен міндеттерін айқындайтын көпжақты келісім-шарт, құқықтық құжаттардың кешенді ұйымы.

ДСҰ-ның құқықтық негізін Тауар саудасы туралы бас келісім (ГАТТ,1994), қызмет саудасы туралы Бас келісім (ГАТС) және интеллектуальдық меншік құқығының сауда мәселелері туралы келісім (ТРИПС) және басқа құжаттар құрайды.

ДСҰ келісімдері :

Ауыл шаруашылығы жөніндегі келісім

Тарифтер мен сауда жөніндегі Бас келісім

Тоқыма бұйымдары мен киім

Санитарлық және фитосанитарлық нормалар жөніндегі келісім

Саудадағы техникалық кедергілер жөніндегі келісім

Саудаға байланысты инвестициялық шаралар жөніндегі келісім

Тауарларды кедендік бағалау жөніндегі келісім

Тауарды жөнелтеу алдындағы инспекция жөніндегі келісім

Шығу тегінің ережесі жөніндегі келісім

Импорттық лицензиялау процедурасы жөніндегі келісім

Субсидия және өтемдік шаралар жөніндегі келісім

Демпингке қарсы келісім

Қорғау шаралары жөніндегі келісім

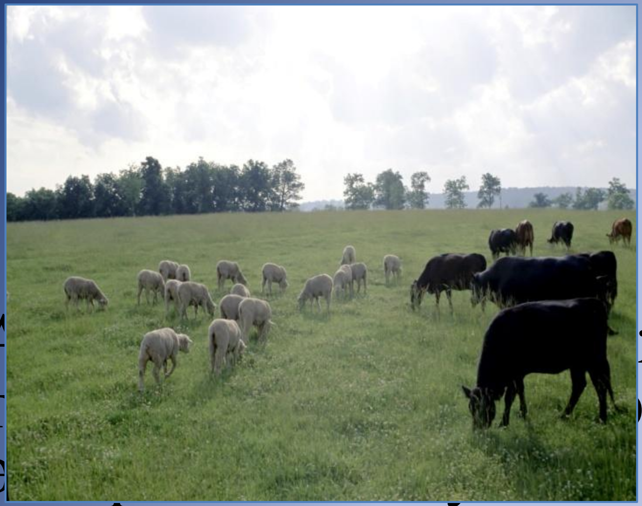

- А… жөніндегі келісім: Ауылшаруашылық т… реттеу ерекшеліктері мен осы саладағы е… мемлекеттік қолдау шараларын пайдалану механизмін айқындайды.

- Санитарлық және фитосанитарлық нормалар жөніндегі келісім: санитарлық және фитосанитарлық бақылау ш… дайын белгілейді.

- Сау алық кедер
  Ста лық регламе
  үрді ғдайын анықтайды.

- Саудаға байланысты инвестициялық шаралар жөніндегі келісім: капитал енгізуге байланысты отандық тауарларды тұтынуды ынталандыру шараларын шектеу.

сы келісім: Демпингге қарсы шаралар қолдану жағдайы мен ын анықтайды.

ары жөніндегі келісім: Импорттың өсуіне қарсы шаралар қолдану едураларын анықтайды.

едендік бағалау жөніндегі келісім (1994): Тауардың кедендік құнын елерін анықтайды.

- ДСҰ-ның негізгі мақсаты
  - Мемлекеттердің ұлттық экономикалық саясатын қалыптастыруға жәрдем ету
  - Халықаралық саудаға жәрдем жасау, оның әділетті түрде жүргізілуін қамтамасыз ету
  - ДСҰ ережелеріне сәйкес сауда келісімдерін жасау, көпжақты келісім – шарттардың орындалуын қадағалау, сондай-ақ даму жолындағы елдерге көмектесу
  - Экономикалық дамуға ықпал ету

- ДСҰ-ның шешімдері, әдетте, барлық қатысушы елдердің көлемінде консенсус әдісі арқылы қабылданады.

- Жоғары деңгейдегі шешім кемінде екі жылда бір рет шақырылатын министрліктік конференцияда қабылданады. Алғашқы конференция 1996 жылдың желтоқсан айында Сингапурде өтті.
- Осы жиылыста ДСҰ-ның ұйымдық құрылымына үш жаңа жұмыс тобын қосу ұйғарылды.
- Олар сауда және бәсекелестік саясаты арасындағы үйлесімділік, сондай-ақ мемлекеттік сатып алу саласындағы айқындық мәселелерімен айналысуда.

Екінші конференцияда ГАТТ/ДСҰ-ның 50 жылдығына орай 1998 ж. Женевада өтті

- Министрлік конференцияның қарамағында Бас кеңес жұмыс істейді.
- Ол жылына бірнеше рет Женевадағы штаб-пәтерінде ДСҰ-ның мүше-өкілдіктерінің құрамынан тұратын жиылыс өткізеді.
- Бас кеңестің жетекшілігімен екі арнайы ұйым жұмыс жасайды.
- Олар: Сауда саясатын талдау және дауларды шешу ұйымдары.

- Оның сыртында Бас кеңеске сауда және даму жөніндегі комитет, сауда балансына байланысты шектеу жөніндегі комитет, бюджет, қаржы және әкімшілік мәселелері жөніндегі комитеттер есеп береді.

ДСҰ

- товар саудасы жөніндегі кеңес
- интеллектуальдық меншік құқығының сауда аспектілері жөніндегі кеңес
- қызмет саудасы жөніндегі кеңес

Тауар саудасы жөніндегі кеңес

- сауда саласындағы келісімдер мен ДСҰ принциптерінің орындалуын бақылайтын арнайы комитеттердің іс қызметін басқарады.

Қызмет саудасы жөніндегі кеңес

- ГАТТС келісімінің орындалуын қадағалайды.
- Оның құрамына қаржы қызметін саудалау және кәсіби қызмет жөніндегі жұмыс тобы

Интеллектуальдық меншік құқығының сауда аспектілері жөніндегі кеңес

- ТРИПС келісімінің орындалуын бақылауды жүзеге асырумен қатар жалған тауарларды халықаралық саудалауға байланысты жанжалдардың пайда болуының алдын алу

- Көптеген арнайы комитеттер мен жұмыс топтары ДСҰ жүйесінің жекелеген келісімдерімен шұғылданады жәнеде қоршаған ортаны қорғау, даму жолындағы елдердің мәселелері, ДСҰ-на кіру жұмыстары, аймақтық сауда келісімі жөніндегі мәселелермен айналысады.

Женевадағы
орналасқан ДСҰ
Хатшылығын бас
директор
басқарады.

ДСҰ хатшылығы
шешім шығармайды.
Себебі бұл қызмет
мүше елдердің өздеріне
жүктелген.

Хатшылықтың негізгі міндеттері әр
түрлі кеңестер мен комитеттерге,
Министрлік конференцияға техникалық
қолдау көрсету, дамушы елдерге
техникалық жәрдем жасау, әлемдік
саудаға талдау жүргізу ДСҰ-ның
ережесін жұртшылыққа және бұхаралық
ақпарат құралдарына жария ету

- Хатшылық сондай-ақ дауларды шешу процесіне кейбір құқықтық көмек көрсетумен қатар ДСҰ-ға мүше болғысы келетін елдерге кеңес беру қызметін атқарады.

Қазіргі кезде ДСҰ-ның ерікті мүшелігінде 144 мемлекет бар. Олардың 130-дан астамы Қазақстанның сауда серіктестіктері, 34 ел кіруге дайындалу үстінде, оның бірі Қазақстан республикасы.

- Осылайша ДСҰ мүше елдері үшін өзара тиімділік, ашықтық пен тең құқыққа негізделген халықаралық еркін сауда жағдайын қамтамасыз ету шараларын жүзеге асырады.
- ДСҰ-ның стандарттау саласындағы мақсаты-қатысушы елдердің нормативтік құжаттарының саудадағы техникалық кедергіге айналмауын қамтамасыз ету болып табылады.

Қорытынды

- Сыртқы сауда көптеген елдердің ұлттық экономикасының халықаралық еңбек бөлінісінде елеулі орынға иелену септігін тигізеді.
- Мемлекеттер арасындағы халықаралық сауданы реттеуде және дамытуды қажет ететін процесс болғандықтан, осы мәселелерді қарастыратын Дүниежүзілік Сауда Ұйымы қызметінің маңызы аса зор.

- Тоғыз жыл болды Дүниежүзілік сауда ұйымына (ДСҰ) Қазақстанды мүше етіп кіргізуіге биліктің жанталасқанына. Енді міне, ресми ақпараттардың деректеріне сүйенсек биліктің арпалысы өз мәресіне жеткен сияқты, осы жылдың аяғында Қазақстан ДСҰ - ға мүше болып кіретін көрінеді. Біреулер оған кеуде соғып қуанып жатса, енді біреулер күмәнмен қарап алаңдайтына да белгілі.

ВТО

Пайдаланылған әдебиеттер

- General Information on Recruitment in the World Trade Organization, World Trade Organization
- Overview of the WTO Secretariat All WTO staff are based in Geneva.
- www.kazakzaman.kz/kz/newsDetail_getNewsById.action?newsId=54805
- А. Киреев «Международная экономика», глава